

Ο Άσα (Ειζα) Τζένινγκς(Asa Kent Jennings) (ΗΠΑ -Νέα Υόρκη 1877-1933)

«Ο Σωτήρας 300.000 Ελλήνων στην Σμύρνη το 1922». Από την επιγραφή στο μνημείο που ανεγέρθηκε προς τιμή του, στον περίβολο του Δημαρχείου Βόλου.

Το πρωί της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 1922, 400 Τούρκοι ιππείς, η προφυλακή του στρατού του Κεμάλ, εισήλθαν στην Σμύρνη. Την προηγούμενη ημέρα είχαν αποχωρήσει από την πόλη οι τελευταίοι Έλληνες στρατιωτικοί και το σύνολο των υπαλλήλων της ελληνικής διοικήσεως με τις οικογένειές τους. Ο Ύπατος Αρμοστής Αριστείδης Στεργιάδης¹ αποχώρησε την 19:00 της 8^{ης} Σεπτ. με το βρετανικό πολεμικό πλοίο Iron Duke (Σιδερένιος Δούκας).

Η Σφαγή

Ο επικεφαλής των τουρκικών δυνάμεων Σάκαλι Νουρεντίν Πασάς, ο οποίος διετέλεσε στρατιωτικός διοικητής της Σμύρνης πριν την άφιξη του ελληνικού στρατού το 1919, έθεσε αμέσως σε εφαρμογή το σχέδιο αφανισμού των χριστιανών της πόλεως. Από το βράδυ της 9^{ης} Σεπτεμβρίου άρχισε η συστηματική σφαγή των Ελλήνων και των Αρμενίων της πόλεως και η διαρπαγή των περιουσιών τους. Σε πρώτη φάση συλλαμβάνονταν και εκτελούντο ομαδικά οι άνδρες, ενώ στην συνέχεια θανατώνονταν όσα γυναικόπαιδα είχαν να αναζητήσει καταφύγιο στις εκκλησίες και σε χώρους συναθροίσεων. Η ελληνική και αρμενική συνοικία μετατράπηκαν σε σφαγεία ανθρώπων, όπου το αίμα των αμάχων στην κυριολεξία «έτρεξε ποτάμι». Την ίδια ημέρα, ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος παραδόθηκε από τον Νουρεντίν στο μαινόμενο όχλο, ο οποίος μετά από φρικτά βασανιστήρια, παρέδωσε την ψυχή του στον Κύριο και εισήλθε στην χορεία των Αγίων της Εκκλησίας μας.

Η Πυρκαγιά

Μέχρι την 13^η Σεπτεμβρίου οι αιμοδιψείς φονιάδες εξόντωσαν πάνω από 30.000 άτομα, σ' ένα παραλήρημα κτηνώδους βίας και φυλετικού μίσους. Τα χειρότερα όμως δεν είχαν έλθει. Την αποφράδα εκείνη Τετάρτη, ο άνεμος έπνεε προς την ελληνική συνοικία. Ο τουρκικός στρατός βάσει σχεδίου άρχισε την

¹Αρ. Στεργιάδης (1861 Ηράκλειο Κρήτης-1949 Νίκαια Γαλλίας), Έλληνας πολιτικός. Τοποθετήθηκε τον Φεβρουάριο του 1919, από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ως Ύπατος Αρμοστής στην Σμύρνη. Μετά την ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμ. του 1920 υπέβαλλε την παραίτηση του στην νέα κυβέρνηση, η οποία όμως δεν έγινε αποδεκτή. Ο Βρετανός διπλωμάτης και συγγραφέας Sir Michael Llewellyn Smith [Μάικλ Λουέλιν Σμιθ(1939)] στο βιβλίο «Το Όραμα της Ιωνίας» υποστηρίζει ότι η διατήρηση του είχε να κάνει με την «ανυποχώρητη αδιαφορία του στα κομματικά» και πως ήταν «ίσως ο ικανότερος για να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στους Βασιλικούς και τους Βενιζελικούς». Ο Αμερικάνος διπλωμάτης, συγγραφέας, ποιητής και φιλέλληνας George Horton [Γζόρτζ Χόρτον(1859-1942)] στο βιβλίο «Η Μάστιγα της Ασίας», γράφει για τον Στεργιάδη «Είχε πολύ αυστηρή αίσθηση του δικαίου και τον χαρακτήριζε υψηλό αίσθημα του καθήκοντος. Ζούσε σαν ερημίτης, δεν αποδεχόταν καμία πρόσκληση και δεν εμφανιζόταν ποτέ σε κοινωνικές εκδηλώσεις». Ο Στεργιάδης δεν επέστρεψε ποτέ στην Ελλάδα και διέμεινε μέχρι τον θάνατο του στην Γαλλία.

πυρπόληση της πόλεως, διαφυλάττοντας ανέπαφα το τουρκικό και εβραϊκό τμήμα αυτής. Επί τέσσερις ημέρες, σε σκηνές βιβλικής αποκαλύψεως, ο φοβερός ήχος της πύρινης καταστροφής, αναμεμιγμένος με τα πιο ανατριχιαστικά ανθρώπινα ουρλιαχτά, συνέθεταν ένα σκηνικό δαντικής κολάσεως. Ο υπολογισμός των θυμάτων δεν να είναι δυνατόν να καθορισθεί επακριβώς, αλλά πρέπει να ξεπέρασε τις 100 χιλιάδες. Πέρα των 180.000 Ελλήνων που ζούσαν στην αποτεφρωθείσα περιοχή, πρέπει να συμπεριλάβουμε άλλους τόσους πρόσφυγες που είχαν καταφύγει στην Σμύρνη από την ενδοχώρα. Οι απελπισμένοι χριστιανοί συγκεντρώθηκαν στην προκουμαία της Σμύρνης που υπήρχε μπροστά από την ελληνική συνοικία, μήκους 3 χιλιομέτρων και πλάτους 60 έως 80 μέτρων. Στο λιμάνι



Άσα Τζάννιγκς

της Σμύρνης ήσαν αγκυροβολημένα πολεμικά και εμπορικά πλοία των Η.Π.Α, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας και της Ιταλίας. Οι κυβερνήτες τους είχαν σαφείς εντολές να διασώζουν μόνο πολίτες των χωρών τους και να μην παρέχουν καμία βοήθεια στους σφαγιαζόμενους Έλληνες και Αρμένιους χριστιανούς. Υπάρχουν οι συγκλονιστικές μαρτυρίες δύο αυτοπτών μαρτύρων για τα όσα συνέβησαν στην προκουμαία. Η Βρετανίδα

συγγραφέας Clare Sheridan² έγραψε: *«Παντού επικρατούσε το απόλυτο χάος... μετέφερα συνεχώς μωρά στα πλοία. Επρόκειτο για βρώμικα και ημιθανή πλασματάκια, γεμάτα πληγές...πολλές έγκυες γυναίκες είχαν γεννήσει στην αποβάθρα...είδα ένα Τούρκο στρατιώτη να λιθοβολεί μέχρι θανάτου έναν άνδρα, μπροστά στην αλλόφρονα γυναίκα του»*. Η Αμερικανίδα ιατρός Esther Lovejoy³ στην δικιά τους μαρτυρία επισημαίνει: *«Στην αποβάθρα διαδραματίστηκαν σκηνές φρίκης... Οι Τούρκοι στρατιώτες ήταν ανελέητοι. Χτυπούσαν του άνδρες με τα κοντάκια και τους συγκέντρωναν σε κάποιο άλλο σημείο πιο πίσω...έδερναν τις γυναίκες με μαστίγια και ραβδιά και τις έσπρωχναν, λες και ήταν κοπάδι με ζώα»*.

Ο από Θεού Τζέννιγκς

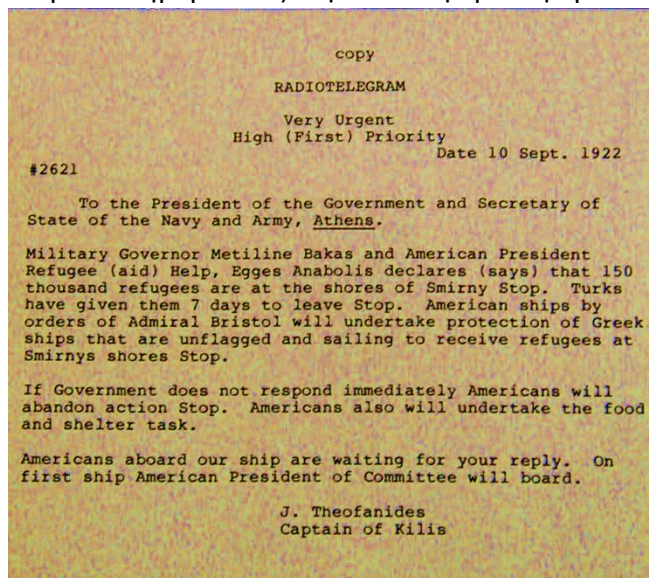
Ο 45χρονος Άσα (Είζα) Τζέννιγκς ήταν Αμερικάνος μεθοδιστής ιερέας που εργάζονταν στο Παράρτημα της Χριστιανικής Αδελφότητας Νέων (ΧΑΝ)⁴ της

² Clare Sheridan (1885 –1970), ήταν Αγγλίδα γλύπτρια, δημοσιογράφος και συγγραφέας γνωστή κυρίως για τη συγγραφή ημερολογίων που αφηγούνταν τα ταξίδια της. Ήταν εξαδέλφη του Ουίνστον Τσώρτσιλ. Την περίοδο των σφαγών βρισκόταν στην Σμύρνη, προκειμένου να πάρει συνέντευξη από τον Κεμάλ.

³ Esther Lovejoy (1869-1967) Αμερικανίδα ιατρός και πρωτοπόρος δημόσιας υγείας, ακτιβίστρια, υποψήφια του Κογκρέσου. Πρωταγωνίστησε στις προσπάθειες για να οργανώσει το διεθνές ιατρικό έργο ανακουφίσεως των αμάχων των διάφορων θεάτρων πολέμου.

⁴ Η Χριστιανική Αδελφότητα Νέων (Young Men's Christian Association, YMCA) είναι μία παγκόσμια οργάνωση που εδρεύει στην Γενεύη της Ελβετίας με περισσότερα από 57 εκατομμύρια μέλη και 125 εθνικές οργανώσεις. Ιδρύθηκε το 1844 από τον Βρετανό Τζώρτζ Ουίλιαμς στο Λονδίνο και έχει ως στόχο την ανάπτυξη υγιούς σώματος, νου και πνεύματος, βασιζόμενη στις χριστιανικές αρχές.

Σμύρνης. Το ύψος του δεν ξεπερνούσε το 1,60 μέτρα και υπέφερε από μία σπάνια νόσο που του παραμόρφωσε την σπονδυλική στήλη, με αποτέλεσμα να φοράει συνεχώς μία εξάρτηση για την στήριξη της πλάτης του. Ο Τζέννιγκς απέδειξε ότι παρά την σωματική του αναπηρία διέθετε ασάβλητη θέληση και άνευ ορίων ανθρωπιά. Πριν την πυρπόληση της πόλεως είχε προσφέρει καταφύγιο σε 1.000 Έλληνες πρόσφυγες σε δύο κτήρια ιδιοκτησίας της ΧΑΝ, τα οποία φύλασσαν Αμερικανοί πεζοναύτες. Στην συνέχεια κατόρθωσε να συναντηθεί με τον Κεμάλ, ο οποίος του επέτρεψε να μεταφέρει τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, δίνοντας του διορία 11 ημερών. Εξασφάλισε την μεταφορά δύο χιλιάδων προσφύγων στην



Μυτιλήνη με ένα ιταλικό εμπορικό, πληρώνοντας ο ίδιος τα «ναύλα» στον κυβερνήτη του πλοίου.⁵ Όταν έφτασε στην Μυτιλήνη διαπίστωσε ότι υπήρχαν 20 ελληνικά φορτηγά τα οποία είχαν μεταφέρει τον ελληνικό στρατό και παρέμεναν ελλιμενισμένα. Ο Τζέννιγκς ζήτησε από τον Έλληνα νομάρχη να του παραχωρήσει τα πλοία για την μεταφορά των προσφύγων, αλλά δήλωσε αναρμόδιος. Το ίδιο ανέφερε και ο ανώτερος Έλληνας

Το Τηλεγράφημα προς την Κυβέρνηση

Στρατιωτικός Διοικητής Υποστράτηγος Αθανάσιος Φράγκου. Για καλή του τύχη στο πρόσωπο του Πλοίαρχου Ιωάννη Θεοφανίδη,⁶ κυβερνήτη του θωρηκτού Κυκλίας, ο Τζέννιγκς βρήκε τον άνθρωπο που στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων. Ο Έλληνας αξιωματικός απέστειλε με τον ασύρματο του πλοίου αίτημα προς τον Έλληνα πρωθυπουργό Νικόλαο Τριανταφυλλάκο⁷ να χρησιμοποιηθούν όλα τα διατιθέμενα πλοία για την διάσωση των Ελλήνων κατοίκων της Σμύρνης, επισημαίνοντας ότι ο Αμερικανός πάστορας είχε εξασφαλίσει την προστασία των πλοίων από τα

⁵ Είχε προηγηθεί η ενέργεια ενός Ιάπωνος καπετάνιου, ο οποίος άδειασε το φορτίο του πλοίου του στην θάλασσα και μετέφερε άνευ αμοιβής πρόσφυγες στην Χίο.

⁶ Ιωάννης Θεοφανίδης (Πειραιάς 1877-1935.) Αποστρατεύτηκε το 1923 με το βαθμό του Ναυάρχου. Διετέλεσε κυβερνήτης πολλών πολεμικών μας πλοίων. Χρημάτισε καθηγητής στην σχολή Ναυτικών Δοκίμων από το 1905 μέχρι το θάνατό του, στα μαθήματα Ηλεκτρολογίας, Φυσικής, Μαθηματικών, Πυροβολικής και Στρατιωτικής Ιστορίας. Υπήρξε πολυγραφότατος. Ήταν νυμφευμένος με την Αικατερίνη Ιωαννίδου, disέγγονη του Γενναίου Κολοκοτρώνη. Ο Υποναύαρχος ε.α. Ιωάννης Θεοφανίδης(1946-2014), πρώην διοικητής της Μονάδος Υποβρυχίων Καταστροφών (ΜΥΚ) υπήρξε εγγονός του.

⁷ Νικόλαος Τριανταφυλλάκος(Τρίπολη 1855-Αθήνα 16 1939). Διετέλεσε πρωθυπουργός από την 28^η Αυγούστου έως 16 Σεπτεμβρίου 1922. Διαδέχθηκε τον Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη και ανατράπηκε από το κίνημα (Νικολάου Πλαστήρα-Στυλιανού Γονατά, Δημητρίου Φωκά). Διετέλεσε κατ' επανάληψη Υπουργός Εσωτερικών στις Κυβερνήσεις Αλέξανδρου Ζαΐμη και Δημητρίου Γούναρη.

πολεμικά των ΗΠΑ. Ο Τριανταφυλλάκος φοβούμενος ότι οι Τούρκοι θα χρησιμοποιούσαν τα πλοία για την κατάληψη των νησιών, δίσταζε να τα διαθέσει. Ο Τζέννιγκς τον απείλησε ότι θα τον καταγγείλει δημόσια ότι εγκατέλειψε τον ελληνικό πληθυσμό, έρμαιο στις ορέξεις των Τούρκων. Μετά από αυτό, ακολούθησε μια σειρά τηλεγραφημάτων, προκειμένου να δοθεί η εντολή με την οποία ετέθησαν στην διάθεση του «Ναυάρχου» Τζέννιγκς όλα τα ελληνικά πλοία του Αιγαίου, με αποστολή να πλεύσουν στην Σμύρνη, άνευ σημαίας, για την μεταφορά των προσφύγων. Τους καπετάνιους που επικαλέστηκαν μηχανικές βλάβες προκειμένου να μην συμμετάσχουν στην διάσωση, ο δυναμικός Θεοφανίδης τους απείλησε με άμεση παραπομπή στο ναυτοδικείο. Σε μία πρωτόγνωρη και άγνωστη σε πολλούς επιχείρηση άνω των 300.000 Ελλήνων μεταφέρθηκαν με ασφάλεια από την Σμύρνη στην Ελλάδα. Ο Αμερικάνος Πλοίαρχος Χάλσει Πάουελ (Halsey Powell), κυβερνήτης του Αντιτορπλικού Edsall, ως επικεφαλής των 12 αμερικανικών πολεμικών πλοίων που βρισκόντουσαν στην Σμύρνη, συνέβαλε αποφασιστικά στην απομάκρυνση των προσφύγων. Ο αριθμός των πλοίων που χρησιμοποιήθηκαν ανήλθε σε τελικά 55. Οι Τούρκοι επέτρεψαν να στον Τζέννιγκς να μεταφέρει χριστιανούς και από την περιοχή του Πόντου και της Συρίας. Ο συνολικός αριθμός των προσφύγων από την Τουρκία ξεπέρασε το 1.300.000. Η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε από τον Τζέννιγκς να συμμετέχει στην αντιπροσωπεία που στάλθηκε στην Λωζάννη για την υπογραφή της ομώνυμης συνθήκης, για θέματα που αφορούσαν στον επαναπατρισμό των αιχμαλώτων πολέμου και των εκτοπισμένων. Για τις υπηρεσίες που προσέφερε το ελληνικό κράτος του απένειμε το Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος και το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας. Η ελληνική κυβέρνηση απένειμε το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας στους κυβερνήτες των 12 αμερικανικών πολεμικών πλοίων που υποστήριξαν την όλη επιχείρηση.

Στα εγκυκλοπαίδειες του «Ηλίου», «Δομής» και «Πάπυρος Larousse Britannica», δεν περιλαμβάνεται το όνομά του στο αντίστοιχο γράμμα. Στην ιστορία του Ελληνικού Έθνους,⁸ για την δράση του αφιερώνονται δύο γραμμές: «...έπειτα από έντονες διπλωματικές ενέργειες των ξένων, ανάμεσα στους οποίους πρωτοστάτησε ο υποδιευθυντής της ΧΑΝ στον Παράδεισο *Asa Jennigs*, στάλθηκαν τελικά ελληνικά πλοία από την Μυτιλήνη στην Σμύρνη...». Η αναφορά δεν αποτυπώνει με τίποτα το μέγεθος της προσφοράς του και τα πραγματικά γεγονότα. Ο Ασα Τζέννιγκς έγινε γνωστός από το βιβλίο του Αμερικανού Λου Ούρενεκ που εκδόθηκε το 2015. «*Η Μεγάλη Πυρκαγιά: Η Αποστολή ενός Αμερικανού για τη διάσωση θυμάτων της Πρώτης Γενοκτονίας του 20^{ου} Αιώνα*». (*The Great Fire: One American's Mission to Rescue Victims of the 20th Century's First Genocide*. Lou Ureneck, 2015)

Προέρχομαι από πρόσφυγες γονείς που κατοικούσαν στα Βουρλά,⁹ κωμόπολη πλησίον της Σμύρνης. Μέμφομαι τον εαυτόν μου γιατί δεν γνώριζα τόσα χρόνια το

⁸ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ, σελίδα 238)

⁹ Τα Βουρλά ήταν, μετά τη Σμύρνη η μεγαλύτερη πόλη στη Χερσόνησο της Ερυθραίας στη Μικρά Ασία. Στην πόλη κατοικούσαν 35.00 Χριστιανοί, 4.000 Τούρκοι και 800 Ιουδαίοι. Ο Γεώργιος Σεφέρης(πραγματικό όνομα Σεφεριάδης) και η Φιλιά Χαϊδεμένου γεννήθηκαν στα Βουρλά.

έργο του Τζέννιγκς και εξανίσταμαι γιατί στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας δεν αναφέρεται η συνεισφορά του προκειμένου να σωθούν οι «συνωστισμένοι» στην



προκυμαία της πόλεως. Μία οδός στον Βόλο και μία στην πόλη της Χίου φέρουν το όνομα του. Σ' όλες σχεδόν τις πόλεις της Ελλάδος υπάρχει οδός με το όνομα Σμύρνη. Σε κάθε πινακίδα αυτών των δρόμων, ως ελάχιστο δείγμα αναγνωρίσεως προς το πρόσωπό του, θα πρέπει να τοποθετηθεί και το όνομα του Τζέννιγκς.

*Το μνημείο προς την τιμή του Τζέννιγκς στο
Δημαρχείο του Βόλου*

Το Φεβρουάριο του 2016 στο προαύλιο χώρο του Δημαρχείου του

Βόλου, παρουσία του Roger Τζέννιγκς, εγγόνου του Άσα, τοποθετήθηκε μετά από απόφαση του Δημάρχου Αχιλλέα Μπέου, αναμνηστική πλάκα με την φωτογραφία του, επί της οποίας αναγράφεται στα ελληνικά και στα αγγλικά: **«Ο Σωτήρας 300.000 Ελλήνων στην Σμύρνη το 1922. Στην καρδιά κάθε ανθρώπου κοιμάται ένας λέων».**